

**VOOR ELKE BRUGGEPENSIONEERDE DIE VERDWIJNT,
KOMT ER ÉÉN LANGDURIG ZIEKE BIJ**

KIM DE WITTE, PENSIOENSPECIALIST PVDA

Samenvatting

De regering-Michel en de regering-Di Rupo hebben het recht op brugpensioen sterk ingeperkt. Tussen 2012 en 2019 daalde het aantal bruggepensioneerden met 57.984 eenheden. Het doel was mensen langer aan de slag houden en minder pensioenen uitbetalen. Maar het probleem van werkbaar werk voor oudere werknemers werd niet opgelost. Integendeel, over diezelfde periode kwamen er exact 73.688 oudere langdurig zieken bij (55-plussers). Voor elke bruggepensioneerde die sinds 2012 is verdwenen, kwam er dus minstens één oudere langdurig zieke bij.

Je verandert de sociale realiteit niet met de afschaffing van een sociaal recht. Mensen die volledig opgewerkt of opgebrand zijn, zoeken uitwegen. De verschillende sectoren van de sociale zekerheid zijn communicerende vaten. Daarom is het zo belangrijk te investeren in systemen die het werk werkbaarder maken, zoals landingsbanen vanaf 55 jaar.

De regering-Michel heeft de landingsbanen vanaf 55 jaar opgetrokken naar 60 jaar. De sociale partners kunnen nog een uitzondering voorzien voor zware beroepen, lange loopbanen en bedrijven in moeilijkheden of herstructurering (een van de discussiepunten in het huidige IPA). De PVDA wil de landingsbanen vanaf 55 jaar opnieuw openstellen voor alle werknemers. Voor werknemers die volledig opgewerkt zijn, wil de partij het behoud van het brugpensioen vanaf 58 jaar. We zijn immers niet gelijk voor de dood. Wie lange tijd in een citroenloopbaan heeft gezeten, is sneller opgewerkt, sneller ziek en ook sneller dood.

1. Al 57.984 bruggepensioneerden minder

Het aantal bruggepensioneerden daalde van 2012 tot 2019 met exact 57.984 eenheden. Dat blijkt uit het jaarverslag van de RVA¹. De oorzaak ligt bij het feit dat de toegang tot het stelsel alsmaar strenger werd gemaakt.

In 2012 wisselde de regering-Di Rupo het brugpensioen in voor het 'stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage' (SWT) en verscherpte zij de toegangsvoorwaarden om van dat stelsel gebruik te kunnen maken. De leeftijd werd stap voor stap opgetrokken naar 60 jaar, de loopbaanvoorwaarden werden strenger gemaakt en de

bedrijven die nog een beroep wilden doen op het stelsel moesten steeds hogere sociale bijdragen betalen.

De regering-Michel ging voort op die weg. De leeftijd in het algemene stelsel werd nog verder opgetrokken, naar 62 jaar. De loopbaanvoorwaarden werden stap voor stap naar 40 jaar gebracht, ook voor de zware beroepen. En de leeftijd om met brugpensioen te kunnen gaan bij herstructurering werd naar 60 jaar gebracht. Die voorwaarden zijn van toepassing vanaf 1 januari 2021. De regering-Michel voerde ook de verplichte beschikbaarheid op de arbeidsmarkt in, wat de aantrekkelijkheid van het stelsel nog verder deed afnemen. De stapsgewijze wijziging is samengevat in de volgende tabel.

Tabel 1 – Evolutie van de voorwaarden voor SWT, het vervroegd pensioen en het wettelijk pensioen

BRUGPENSIOEN	Situatie vóór de regering-Di Rupo	Hervorming Di Rupo (in 2012)	Hervorming Michel (in 2015)	Evolutie over de laatste 10 jaar
Algemeen stelsel	60 jaar, na 35 gewerkte jaren	60 jaar, na 40 gewerkte jaren	62 jaar, na 40 gewerkte jaren	+2 jaar +5 gewerkte jaren
Lange loopbanen	58 jaar, na 37 of 33 gewerkte jaren (mannen – vrouwen)	60 jaar, na 40 gewerkte jaren	60 jaar, na 40 gewerkte jaren	+ 2 jaar + 3 tot 7 gewerkte jaren
Zware beroepen	56 jaar, na 33 gewerkte jaren	58 jaar na 35 gewerkte jaren	60 jaar, na 35 gewerkte jaren	+ 4 jaar + 2 gewerkte jaren
Bij herstructurering	50 jaar	55 jaar	60 jaar	+ 10 jaar

Bron: Studiedienst PVDA

Naast het brugpensioen werd ook de toegang tot het vervroegd pensioen strenger gemaakt. In 2012 kon een werknemer nog met vervroegd pensioen gaan op 60 jaar na 35 gewerkte jaren. Vandaag is dat 63 jaar na 42 gewerkte jaren. Wie niet aan 42 gewerkte jaren komt – zoals een meerderheid van de vrouwen in ons land – moet verder werken tot 64, 65 en binnenkort 67 jaar.

Tabel 2 – Evolutie van de voorwaarden voor SWT, het vervroegd pensioen en het wettelijk pensioen

WETTELIJK PENSIOEN	Situatie vóór de regering-Di Rupo	Hervorming Di Rupo (in 2012)	Hervorming Michel (in 2015)	Evolutie over de laatste 10 jaar
Vervroegd	60 jaar, na 35 gewerkte jaren	62 jaar, na 40 gewerkte jaren	63 jaar, na 42 gewerkte jaren	+ 3 jaar + 7 gewerkte jaren
Wettelijk	65 jaar	65 jaar	67 jaar	+ 2 jaar

Bron: Studiedienst PVDA

2. En 73.688 oudere langdurig zieken méér

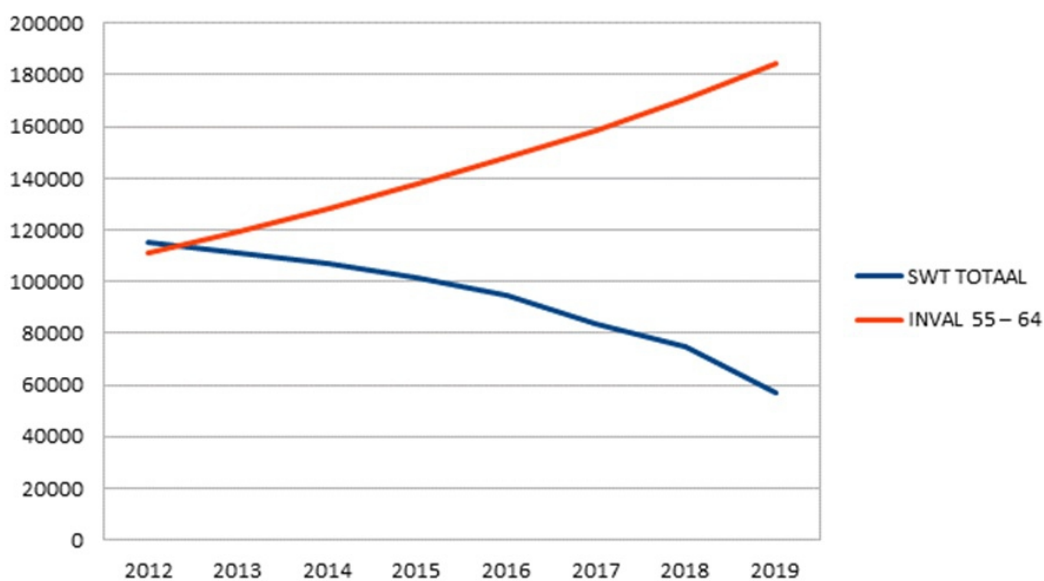
Eind juni 2020 waren er 459.561 mensen langdurig ziek in België. Vooral bij de leeftijdscategorie tussen 55 en 64 jaar zagen we een fikse stijging. Het Riziv ziet een verklaring in de zogenaamde 'citroenloopbanen', waarbij 55-plussers na een intense carrière helemaal zijn uitgeblust. Flexibiliteit, polyvalentie, toegenomen werkdruk en een gestegen fysieke en psychische werklast zijn de grootste boosdoeners in de evolutie naar langdurig ziek zijnⁱⁱ.

Hoewel ook jonge mensen risico lopen langdurig ziek te zijn, is er wel een duidelijke correlatie met leeftijd. De vergrijzing is één aspect, de afbouw van de vervroegde uitstapingsstelsels, waaronder het brugpensioen, een ander. Securex vat dit goed samen: "Doordat meer oudere mensen aan de slag zijn en we langer moeten werken, neemt het ziekteverzuim toe. Bij de arbeiders is dat effect groter dan bij de bedienden. Zij zitten dan ook met een zwaardere fysieke belasting, die doorweegt als ze langer moeten werken."ⁱⁱⁱ

Als we bij de langdurig zieken inzoomen op de leeftijdscategorie 55 tot 64 jaar, de mensen die vroeger in aanmerking zouden komen voor een eindeloopbaanregeling zoals SWT of vervroegd pensioen, dan zien we het effect van de 'communicerende vaten' heel goed.

In grafiek 1 zien we vanaf 2012, toen de regering-Di Rupo het SWT introduceerde, een echte spiegelbeeldevolutie^{iv}. In 2019 zijn er de helft minder bruggepensioneerden dan in 2012. In absolute cijfers evolueert het aantal van 115.042 naar 57.058. Dat is een daling met 57.984 eenheden. Tezelfdertijd gaat het aantal langdurig zieken in de leeftijdscategorie 55 tot 64 jaar omhoog van 110.784 naar 184.472. Dat is een toename met 73.688 eenheden. Anders geformuleerd, voor elke bruggepensioneerde die verdween kwam er minstens één oudere langdurige zieke bij.

Grafiek 1 – Dalend aantal bruggepensioneerden wordt volledig gecompenseerd door stijgend aantal oudere langdurig zieken (categorie 55-64 jarigen)

Bron: Studiedienst PVDA, op basis van cijfers van het Riziv en de RVA

3. Investeer in werkbaar werk en in recht op pensioen

Minder dan de helft van alle werknemers in Vlaanderen zegt 'werkbaar werk' te hebben^v. Een op de twee werknemers spreekt over belangrijke knelpunten, een op de zeven over acuut problematische werkstress. De cijfers verslechteren bovendien doorheen de tijd.

55-plussers vormen daarin een zeer kwetsbare groep. Een kwart van de 55-plussers is niet langer in staat om te werken. Een ander kwart heeft nood aan aangepast werk. Op 59 jaar stijgt dat naar een derde volledig arbeidsongeschikten en een derde

gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Op 65 jaar is ongeveer de helft volledig arbeidsongeschikt^{vi}.

We zijn bovendien niet gelijk voor de dood. Mensen aan de onderkant van de sociale ladder, die vaak op jonge leeftijd zijn beginnen te werken in een zwaar beroep, leven minder lang dan mensen aan de bovenkant van de sociale ladder. De verschillen lopen op tot tien jaar. Wanneer we kijken naar de levensverwachting in goede gezondheid, dan lopen die verschillen zelfs op tot twintig jaar.^{vii} Het brugpensioen is voor veel werknemers dan ook het 'recht op pensioen', meer bepaald het recht op rust en vrijheid aan het einde van het leven.

Als we een gelijkwaardig recht op rust en vrijheid willen geven aan het einde van ieders leven, dan moeten er systemen bestaan die werknemers vroeger op pensioen laten gaan.

Daarom willen wij de brugpensioenleeftijd terugbrengen naar 58 jaar. Indien de economische crisis zich doorzet en heel sterk laat voelen willen wij, net zoals de vakbonden, specifiek voor de bedrijven in moeilijkheden en herstructurering, een tijdelijk brugpensioen – tot eind 2022 – vanaf 55 jaar. Daarnaast willen we ook investeren in werkbaar werk, door de landingsbanen voor iedereen terug toegankelijk te maken vanaf 55 jaar.

i Jaarverslag RVA 2019, volume 2, p.144-149 en Jaarverslag RVA 2020, volume 2, p.168-173.

ii “Waarom stijgt het aantal langdurig zieke werknemers? Focusgroepenonderzoek naar maatschappelijke factoren”, 2018, zie <https://bit.ly/3caCVqM>.

iii “Absenteismecijfers 2018: 4 afwezigen op 10 langer dan een jaar ziek”, zie <https://press.securex.be/absenteismecijfers-2018-4-afwezigen-op-10-langer-dan-een-jaar-ziek#>. Zie ook “Bedrijven kampen met recordaantal zieken”, De Tijd, Vr. 19 Okt. 2018, 1.

iv Grafiek gemaakt op basis van:

- Statistieken over invaliditeit van werknemers en werklozen in 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 ,2017, 2018 en 2019. Zie: <https://www.riziv.fgov.be/nl/statistieken/uitkeringen/Paginas/default.aspx>

- Jaarverslag ‘De RVA in 2019, vol.2: indicatoren van de arbeidsmarkt en evolutie van de uitkeringen’ zie: https://www.rva.be/sites/default/files/assets/publications/Rapport_Annuel/2019/Rapport_annuel_NL_Vol2.pdf

v Zie hierover de SERV: <https://www.werkbaarwerk.be/werkbaarwerk/cijfers-werknemers>.

vi Zie de studie van Geneeskunde voor het Volk naar arbeidsongeschiktheid: <http://bit.ly/StudieLangerWerkenGVHV>.

vii H. Van Oyen, P. De boosere, V. Lorant en R. Charadessine (eds), Sociale ongelijkheden in gezondheid in België, Gent, Academia Press, 2011, p. 29-30. Zie ook het onderzoek van Dokters van de Wereld i.s.m. het RIZIV en de Mutualiteiten en S. Vandekerckhove, ‘Met hoger diploma blijf je 25 jaar langer gezond’, De Morgen 28 maart 2017.